

Vedat Nedim Tör (1897-1985)

Vedat Nedim Tör İstanbul'da doğdu. Hem yazar hem de bir bürokrat olan Ahmet Nedim Servet Tör'ün oğludur. 1916 yılında **Galatasaray Lisesi**'ni bitirdi. Aynı yıl Berlin Yüksek Ticaret Okulu'nda yüksek öğrenime başladı. Doktorasını 1922 yılında tamamlayarak 1923 yılında Türkiye'ye dönüş yaptı. 1929 yılında **Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti**'nde, 1933'ten 1937'ye kadar **Matbuat Umum Müdürlüğü**, 1938 yılında Turizm Müdürlüğü, 1938 ve 1943 yılları arasında Ankara Radyosu Müdürlüğü ve Ankara Elektrik Şirketi kurumlarında yöneticilik yaptı. 1945'ten 1969 yılına kadar Yapı Kredi Yayınları'nın kültür müşavirliğini yaptıktan sonra 1970 yılından sonra da bir süre Akbank'ta kültür sanat işlerinden danışmanlık yaptı.

Vedat Nedim Tör, aktif olarak da siyasette yer aldı. Türkiye'ye dönüşünün ardından **Türkiye Komünist Partisi**'nde yer alan ve partiye yakın bir gazete olan "*Aydınlık*" Gazete'sinde yazılar yazdı. 1927 yılında partiden ayrılan Vedat Nedim Tör, **Yakup Kadri Karaosmanoğlu**, **Şevket Süreyya Aydemir**, Burhan Asaf Belge ve **İsmail Hüsrev Tökin** ile 1932 ve 1934 yılları arasında 34 sayı olarak çıkan "*Kadro*" dergisinin kurucuları arasında yerini aldı. Daha sonra "*La Turquie Kémaliste*"'i çıkardı. 1943 yılından sonra "*Hep Bu Toprak*", "*Yurdunu Tanı*", "*Yurdunu Sev*", "*Aile, Küçük Kardeş*", "*Doğan Kardeş*" ve "*Sanat Dünyamız*" isimli dergileri çıkardı. Bir süre daha Yapı Kredi Bankası'nda çalışan Vedat Nedim Tör, 1977 yılında buradan emekli oldu. 8 Nisan 1985'te İstanbul'da hayatını kaybetti.

Cumhuriyet tarihinde kısa ömrüne rağmen önemli bir yere sahip olan "Kadro Hareketi" içinde de yerini alan Vedat Nedim Tör'ün bu hareket içinde bulunması, onun entelektüel yaşamında önemli bir dönüm noktasıdır. Zira içinde bulunulan tarihsel süreç ve bu süreçte "Kadro Hareketi"nin yeri düşünüldüğünde Vedat Nedim Tör'ün Cumhuriyet kazanımlarına verdiği değer daha da iyi anlaşılır. İçeride Şeyh Said isyanının çıkmasından dört yıl sonra kendisi gibi Marksist kökenli ideolojiye sahip aydınların oluşturduğu bu topluluk, devletin otoriter tarafına vurgu yapan ve entelektüel açıdan Cumhuriyet kazanımlarını destekleyen bir anlayışla yayın yapmıştır. Dünya ekonomik buhranı ve kapitalist sistemdeki tıkanma sebebiyle Kadro, Cumhuriyet İnkılâbının şemsiyesi altında milli bir ekonomik sistem arayışına girmiştir. Kadronun fikir babası ve kurucusu Şevket Süreyya Aydemir kadronun amacını, yapılmış bir inkılâbın izahını yani felsefesini inşa etmek, şeklinde tarif eder. Bu felsefe ekonomide bağımsızlık, millilik ve devletçiliktir. Onlar Türk inkılâbına olan inançlarını dile getirmiş ve bu inkılâpların devam etmesini istemişlerdir. Derginin ilk sayısında "*Kadro*" başlığı ile yer alan yazıda derginin çıkışının ardındaki iki önemli unsurdan birinin "*İnkılâp heyecanı*" olduğu vurgulanmıştır.

Vedat Nedim Tör, Kadro hareketinin fikri yönü düşünüldüğünde eski siyasi duruşundan dolayı topluluk içerisinde yer alan arkadaşları gibi eleştirilmeyi de göze almıştır. Oysa tarihçi ve eleştirmenlerin tespitlerine göre Vedat Nedim Tör'ün Berlin'deki gözlemlerinin ve bu gözlemlerinin sonucu olarak Marksizm'i seçmesinin temelinde yatan endişenin de ulusçuluk olduğu belirtilmektedir. Bunu Kadro dergisinde kaleme aldığı yazılarda da görmek mümkündür. Derginin ilk sayısında "*Müstemele İktisâdiyatından Millet İktisadiyatı*"na başlıklı yazısında ekonominin bir sömürge ekonomisi olmaktan kurtarılarak millet ekonomisi olması gerektiğini vurgulamıştır. Vedat Nedim Tör'e göre bunu bir anlamda ifade etmek bile uluslararası önemli bir gelişmedir. O, bu görüşlerini ifade ederken dünya genelindeki gelişmelerden haberdar olarak kalıcı çözümler önermiştir. Bunu derginin genel teması olan "*milli iktisat*" kavramını daha somut tespitlerle ve çözüm önerileriyle temellendirdiği "*Değişen Cihan Münasebetleri İçinde Türkiye*" başlıklı yazısından anlamak mümkündür. Vedat Nedim Tör, bu yazıda, ithalat kısıtlamalarının geçici anlamda bir çözüm olabileceğini ama Türkiye'nin ihracat ve üretim hedefli uzak vadeli planlarının olması gerektiğini vurgulamıştır.

Bir bürokrat olmasının yanında bir süre siyasetle de uğraşan Vedat Nedim Tör yazarlığı, yayıncılığı ve sanat danışmanlığı yaptığı dönemlerde düzenlediği pek çok sanat faaliyeti ile kendi döneminin önemli kültür insanlarından biri olmuştur. Vedat Nedim Tör, toplumun bütün katmanlarına Cumhuriyet değerlerini anlatma gayreti içerisinde olmuş, bu yüzden sadece yetişkinlere hitap eden yayımlar çıkarmamıştır. Çıkardığı “Doğan Kardeş” isimli dergi ve aynı isimli kitap ile “Küçük Kardeş” isimli dergi bunun en önemli örneklerinden biridir.

Vedat Nedim Tör, sadece araştırmaya dayalı yazılarında değil kurgusal eserlerinde de bir Cumhuriyet aydını olarak misyonundan ödün vermedi. Onun “Resim Öğretmeni” isimli romanı bunun en önemli delillerinden biridir. Romanda Ortaokul Resim Öğretmeni Mehmet, görev yaptığı Anadolu kasabasında hem okulunda hem de çevresinde başarıları ile dikkat çeken bir kişiliktir. Mehmet öğretmen Kimgilzadeler namı ile meşhur eşraftan olan ağaları bile eğitebilecek etki ve birikime sahip bir idealisttir. Tezli bir roman olma özelliğine sahip “Resim Öğretmeni”nin başkişisi Mehmet, yazarın sözünü emanet ettiği bir aydın örneği olma özelliğine sahiptir.

Vedat Nedim Tör, yaşamı boyunca, hem düşünce alanında hem de kurgu alanında pek çok eser ortaya koymuştur. Eserleri şunlardır:

1943 yılında yazdığı “Resim Öğretmeni”(1943) isimli romanı dışında “Kör”,(1935) “İmralı'nın İnsanları”, (1940)“Üç Kişi Arasında”,(1937) “Fevkalâsrîler”,(1928) “Hayvan Fikri Yedi”(1928),“Köksüzler”, (1941) Değişen Adam”(1941), “Sanatkâr Aşkı”(1945), “Hep ve Hiç”(1951), “Siyah-Beyaz”(1952), “Sahte Kahramanlar”,(1977) “Aşağıdan Yukarı”(1952) adlarında tiyatro eserleri de yazdı. Vedat Nedim Tör,“Yıllar Böyle Geçti”(1976), isminde bir de anı kitabı yazmıştır. Bu eserler dışında “Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyetine... Nasıldı? Nasıl Oldu?”,(1933) “Dinimiz” (1940), “Birleşik Amerikanın İktisadi Oluşu”,(1941) “Bursa”, (1948) “Kemalizmin Dramı”,(1979) “Atatürk Olmasaydı (1981)” gibi araştırma, inceleme, düşünce ve deneme türünde eserler de yazdı.

Onur AKBAŞ

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

BCA. 30.1.0.0/5.22.7.

BCA. 30.1.0.0/9.52.2.

BCA. 30.1.0.0/41.243.17.

BCA. 30.18.1.2/56.53.8.

BCA. 30.18.1.2/86.16.5.

Sürelî Yayınlar

Ulus, 29 Mayıs 1935.

Ulus, 15 Ağustos 1935.

Ulus, 29 Şubat 1936

Ulus, 19 Temmuz 1937

Akşam, 19 Ağustos 1937

Ulus, 7 Şubat 1938

Demirci, Fatih, **Kadro Hareketi ve Kadrocular**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S: 15 s: 35-53. Kütahya, 2016.

Necatigil, Behçet, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2016.

Necatigil, Behçet, **Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü**, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2016.

Tör, Vedat Nedim, **Atatürk Olmasaydı**, Yapı Kredi Matbaası, İstanbul, 1981.

Tör, Vedat Nedim, **Dinimiz**, Yedigün Neşriyat, İstanbul 1940.

Tör, Vedat Nedim, **Birleşik Amerika'nın İktisadî Oluşu**, Türk İktisat Cemiyeti, İstanbul 1941.

Tör, Vedat Nedim, **Resim Öğretmeni**, Akba Kitabevi, İstanbul, 1943

Tör, Vedat Nedim, **Kemalizm'in Dramı**, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1980.

Tör, Vedat Nedim, **Sahte Kahramanlar**, Koza Yayınları, İstanbul, 1977.

Tör, Vedat Nedim, "*Müstemleke İktisadiyatından Millet İktisadiyatına*", **Kadro Dergisi**, Cilt 1, Sayı: 1, s: 6, Muallim Ahmet Halit Kütüphanesi, İstanbul, 1932.

Tör, Vedat Nedim, "*Değişen Cihan Münasebetleri İçinde Türkiye*", **Kadro Dergisi**, Cilt 1, Sayı:5, s: 5, Muallim Ahmet Halit Kütüphanesi, İstanbul, 1932.

Yaman, Hikmet, **Bir Cumhuriyet Aydını: Vedat Nedim Tör**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Osmangazi Üniversitesi, 2017.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tor-vedat-nedim> Erişim: 26.02.2021

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1023677> Erişim: 24.04. 2021

<http://www.yapikredikss.com.tr/yapi-kredi-koleksiyonlari/sikke-koleksiyonu>/Erişim: 27.02.2021

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/vedat-nedim-tor-1897-1985/?pdf=3277> adresinden erişilmiştir